

Aruna Kerimbek'in Aytıslarında Gelin Olmak

Lazzat URAKOVA YANÇ¹

Aruna Kerimbek'in Aytıslarında Gelin Olmak

Özet

Aytıslar, yani atışmalar, Kazak halkı için büyük öneme sahip sözlü kültür türleridir. Zira onlar Kazakların dili, dini, edebiyatı, tarihi, uğraşları, düşünceleri, aile ilişkileri, bayramları kutlama biçimleri, gelenekleri kısacası geçmişten günümüze milli yaşam kültürüyle ilgili çok sayıda bilgi içeren ve Kazak dilinde söylenen doğaçlama şiirlerdir. Kazak dilinin, geleneğinin korunmasında aytısların rolü büyüktür. Çünkü akınlar / âşıkalar her sahneye çıktıklarında milli yaşam kültürünün, milli değerlerin halk tarafından daima korunması yönünde kamuoyu oluşturma gayesi gözetmektedirler. Bu gayeye günümüzde var gücüyle hizmet edenlerin başında gelen genç kadın akınlarından biri Aruna Kerimbek'tir. Bu çalışmada Aruna Kerimbek'in aytısları milli yaşam kültürünün korunması bakımından incelenecektir.

Anahtar Sözcükler: Aytıs, Akın, Aruna Kerimbek, Gelin, Kazakistan

Being a Bride in Aruna Kerimbek's Aityses

Abstract

Aityses, i.e. poetic duelling, are products of oral culture of great importance for the Kazakh people. Because they are the impromptu poems in Kazakh language by the minstrels during the aityses races, the raids that the Kazakh language, religion, literature, history, occupations, thoughts, family relations, ways of celebrating holidays, traditions, in short, the national life culture from past to present are sacred and venerated. Aityses plays a great role in preserving the Kazakh language and tradition. Because every time the minstrels take the stage, they aim to create public opinion in order to always protect the national life culture and national values by the people. Aruna Kerimbek is one of the young women who are at the forefront of those who serve this purpose with all their might. In this study, aityses of Aruna Kerimbek will be examined in terms of preserving the national life culture.

Key Words: Aityses, Akın, Aruna Kerimbek, Bride, Kazakhstan

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Paper Type: Research Paper

¹ Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, lyanc@akdeniz.edu.tr, ORCID No 0000-0003-4911-9910.

1. Giriş

Aytıs en az iki akının /âşğın seyircilerin huzurunda çoğunlukla dombıra ya da kopuz eşliğinde birbirini alt etmek gayesiyle doğaçlama şiirlerle atışmasıdır. Kazak aytısları, yani atışmaları eskiden beri Kazak halkının sarsılmaz dil, kültür ve gelenek taşıyıcısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumun büyük saygı gösterdiği akınlar / âşıklar da bilinçli bir şekilde aytısin bu özelliğini kaybetmemesi için çaba sarf etmişler, üretimlerini bu emsalsiz türün tabii niteliklerini göz önünde bulundurarak yapmışlardır. Günümüzde de millet için paha biçilmez olan aytıs geleneğine sınıksız sarılarak halkın bugünü ve geleceğiyle ilgili duygu ve düşüncelerini, öngörü ve endişelerini, uyarılarını dile getiren doğaçlama şiir ustası aytıs akınları vardır. Muhtar Niyazov, Aybek Kaliyev, Erkebulan Kaynazarov, Tölegen Jamanov, Bekaris Şoybekov gibi günümüzde aktif bir biçimde aytıslarını icra eden erkek aytıs akınlarının yanı sıra eski zamanlardan beri seyirci tarafından özellikle beklenen kadın-erkek aytıslarının devam ettirilebilmesinde büyük öneme sahip kadın aytıs akınları vardır. Aynur Tursınbayeva, Jansaya Musina, Sara Toktamısova, Asem Erjekızı günümüz aytıs sanatının önde gelen tecrübeli, Kazak millî geleneklerinin korunmasına, Kazak gençlerinin dillerine, kültürlerine bağlı olmasına katkı sağlayan meşhur kadın akınlarındandır. Bu akınların yanı sıra genç olmakla birlikte hazırcevaplık, keskin zekâ, yerinde kullanılan kelimeler, sivri dillilik, Kazak millî yaşam kültürüne sevdalılık bakımından aytıs severlerin gözdesi haline gelen Aruna Kerimbek halihazırda Kazakistan'da ulusal ve uluslararası aytıs yarışmalarının aranan ismidir. Özellikle genç kızların terbiyesi, edebi, ahlakı, toplumdaki yeri, gelinlik çağı, annelik dönemi, aile birliği gibi konuları hemen hemen her aytısında gündeme getiren Aruna'nın genç neslin Batı'yı taklit etmeyip geleneksel "Kazak kıızı" özelliklerini muhafaza etmesinde büyük rol oynadığını söylemek mümkündür. Nitekim aytısları kronolojik biçimde incelendiğinde Aruna'nın genç kızlık döneminden annelik dönemine kadar yaşam öyküsünü gözlemek, hayatının önemli anlarında verdiği kararlara, yaptığı davranışlarına, aile içindeki ilişkilerine şahit olmak mümkündür.

Kazaklarda tüm Türk Dünyasında olduğu gibi aileye yeni fertler "gelin almak" yoluyla katılır. Türk kültüründe "turmuşa çıkmak/kız çıkarmak" ifadesi kızlar için evlenmek anlamında kullanılırken evlenen erkek çocuk için "oğul çıkarmak" gibi bir terimin kullanılmaması, aileden ayrı düşünülmediğini gösterir niteliktedir. Dolayısıyla, ailenin var olan bireyleri ile yeni gelen birey arasındaki çatışmalar incelendiğinde, taraflardan birinin çoğunlukla "gelin" olduğu görülür (Yıldız, 2021: 72). Kazak halkında yaygın olan görüşe göre bu çatışmalar gelinin aklıselim, aile büyüklerine karşı saygılı, hoşgörülü, çalışkan, becerikli, çocuklara karşı sevecen ve merhametli olması durumunda tamamen önlenabilir. Bu çalışmada Aruna Kerimbek'in aytısları performans teorie göre değerlendirilerek genç kızlar ve gelinler başta olmak üzere genç nesle örnek teşkil edilecek davranışlar ve kararlar tespit edilmeye çalışılacaktır.

2. Aruna Kerimbek'in Hayatı

Aruna Kerimbek 12.02.1997'de dünyaya gelmiş, 2003 yılında okula başlamıştır. İlk olarak yedi yaşında sahneye çıkarak “Quvırşagım Meniñ / Oyuncak Bebeğim” adlı şarkıyı söyleyen Aruna “Äñşi Balapan / Şarkıcı Cıvcıv”, “Qulan Juldızları / Bozkır Yıldızları” gibi şarkı ve ses yarışmalarına katılmıştır. 4. sınıfta şiir yazmaya başlamış, 8. sınıfta ilk defa aytıs yarışmasına katılmış ve birinci olmuştur. 2014'te liseyi başarıyla bitirip Astana'daki Kazak Milli Sanat Üniversitesi'nin yeni açılmış olan “Aytıs” bölümünü burslu olarak kazanmıştır. 2015'te hocası Erkebulan Kaynazarov'un önerisiyle aytıs sanatının gelişiminde büyük rol oynayan Jürsin Erman tarafından Aktöbe'de düzenlenen büyük aytıs yarışması sahnesine çıkmıştır. 2018'de üniversiteyi üstün başarıyla bitirmiş ve 2019'da aynı üniversitenin “Jır /Destan” bölümünden mezun olan Nurbek ile evlenmiştir. Aruna Kerimbek, bugüne dek birçok büyük aytıs yarışmalarına katılmış olup çok sayıda ödüle layık görülmüştür.

3. Aruna Kerimbek'in Aytısları

Aruna Kerimbek'in 29 Kasım 2018 tarihinde “Keleşegi Kemel Kendi Ölke / Geleceği Parlak Zengin Ülke” adlı Geleneksel Ulusal Akınlar Aytısının 1. Bölümünde Didar Kamiyev'in rakibi olarak sahneye çıktığı aytıs (<https://www.youtube.com/watch?v=Js0e19ovWgQ>) Karagandı bölgesinin Karajal şehrinde gerçekleşmiştir. Didar, Karagandı olması nedeniyle aslında ev sahibi konumundadır. Aytıstan önce sunucu, Didar Kamiyev'in aslında Asem Erejekızı adlı kadın akınla atışması gerekirken Asem'in geçirdiği ufak bir trafik kazası sebebiyle alelacele davet edilen Aruna ile atışmak durumunda olduğunu belirtmiştir. Bu karşılaşmayı, yapıldığı şehrin tarihinden övgüyle söz edip halkı selamlayarak ve Asem'den daha genç olduğu için Aruna'yla atışmaktan dolayı duyduğu memnuniyeti mizahi bir üslupla belirterek Didar Kamiyev başlatmıştır. Didar'dan sonra sözü alan Aruna Kerimbek, Asem'in gelememesiyle bir alakasının olmadığını, Allah'ın isteğiyle kendisinin geldiğini ifade ettikten sonra uzun süredir Didar Kamiyev ile atışmayı arzuladığını ve nihayet “ağına düşürdüğünü” söylemiştir. Söz konusu yarışmada hep güçlü akınların yer alması sebebiyle Aruna seyircilerden destek istedikten sonra aytısa gelmeden önce internet ortamında rakibiyle ilgili önemli bilgiler aradığını ama sadece “Ana” adlı öğretici türküyü söylediği videoya karşılaştığını dile getirir. Çok acıklı bir türkü olan “Ana Termesi”ni duyanların videoda ağladığını söyleyip bu karşılaşmada rakibinin kendisini ağlatacak mı yoksa sevindirecek mi diye merak ettiğini belirterek söz sırasını rakibine bırakır. Didar Kamiyev ise rakibinin buram buram tarih kokan Karajal'a gelmesinden ve kendisiyle atışma arzusunun kavuşmasından ötürü zaten sevinmesi gerektiğini vurgulayarak halkı güldürdükten sonra yine de soğuk kış gününde memleketi Karajal'a kadar gelen rakibini sevindirebilmek için çaba sarf ederek şöyle der:

Qarajaldıñ Dulat deytin / Karajal'ın Dulat adlı

Lazzat URAKOVA YANÇ

Bastığı otur jasıytın adal qızmet. / Başkanı oturuyor eden helal hizmet.
Otuz ekige kelse de boydaq eken / Otuz iki yaşa gelse de bekârmış
Âli jürgen bir suluv tabarmız dep. / Hâlâ geziyor bir güzel belki buluruz diye.
Bar bolsa orınan turıp qoysın / Varsa (burada) yerinden bir kalksın
Qarayın zalga osı ağamdı izdep... / Ağabeyimi arayıp bir bakayım salona...

Bu esnada salonda yükselen seslerden ve Didar'ın yüz ifadesinden Karajal şehri yöneticilerinden biri olan Dulat'ın oturduğu yerden kalktığı anlaşılmaktadır. Bunu gören Didar sözlerine şöyle devam etmiştir:

Mına kisige turmısqa şıgasın ba / Bu adamla evlenir misin

El aytpaydı özindi jaman qız dep... / Halk senin hakkında kötü hiçbir şey söylemiyor...

Görüldüğü üzere Didar burada rakibine Karajal şehrinin iyi özelliklerini saydığı bekar yöneticisiyle evlenmek isteyip istemediğini sormuştur. Rakibinin bu sözlerine cevaben Aruna şöyle demiştir:

Qalasalam Dulatın alam dese / Kalırım (burada) Dulat'ın evlenirim dese,

Avılıma quda tüsip baram dese. / Köyüme dünürlük için gelirim dese.

Qalın maldı kem kılmay milyonnan / Kalıñ malı az kılmadan milyondan

Äjeme brilliant bilezik salam dese / Nineme pırlanta bilezik takarım dese.

Äkeme at mingizip, ton kiygizip, / Babama at bindirip, kürk giydirip,

Anama norka şuba jabam dese / Anneme vizon kürk giydiririm dese,

Men aytısqa ketkende urıs kılmay / Ben aytısa gittiğimde tartışma çıkarmayıp

Taqım qısıp üyimde qalam dese. / Sakin sakin evde otururum dese,

Jılatpay balanı da bağam dese. / Ağlatmadan çocuğa da bakarım dese.

Menin aytar bar şartım osı gana / Benim diyeceğim tüm şartlar bu kadar

Kelin qılıp tüsirip qal şaman kelse. / Gelin olarak al beni gücün yetse.

Burada Aruna Kerimbek gelin olarak Karajal'da kalması için yerine getirilmesi gereken koşulları sıralarken Kazakların "kiyit" geleneğine atıfta bulunmuştur. Bu geleneğe göre dünürler birbirine daha çok kürk, kaban gibi dış giyim olmak üzere kıyafetler veya değerli takılar, halılar hediye ederler. Ayrıca Aruna tarafından kalıñ malın miktarının da belirlendiği görülmektedir. "Kalıñ mal" Türkiye Türkçesine çoğunlukla "başlık parası" olarak çevrilir. Fakat "kalıñ mal" bir ailenin kızını para karşılığında başka bir aileye gelin olarak vermesinden ziyade

kızlarını ve onun doğuracağı çocukları bırakıp gitmeyeceğine, onlara daima değer vereceğine dair damattan alınan teminat olarak düşünülebilir. Çünkü bazı aileler bu parayı kızlarına çeyiz hazırlamak için ya da genç çiftin evlenmesinden sonra onların veya doğacak çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak için harcamaktadırlar. Bununla birlikte kızını gelin olarak veren ailede bir yardımcı eksildiği için “kalın mal” damat tarafının kızın ailesine yaptığı bir destek olarak da düşünülebilir. Böylelikle yeni gelin, ki bu ailesinin tek çocuğu olabilir, akli ailesinde kalmayıp yeni ailesinde huzurlu ve mutlu olur. Nitekim burada Aruna'nın “kalın mal” miktarını hiç çekinmeden, gururla ve özgüvenle kendisinin belirliyor olması bunun açık bir delilidir. Aruna'nın bu gelenekle övündüğü gözler önüne serilmektedir. Damat tarafının da bu durumu yadırgamadığı, çok olağan karşıladığı görülmektedir. Yani “kalın mal”ın Kazak halkının millî görüşüne göre kızlarını çok iyi bir gelin olarak yetiştiren ailenin emeğinin doğal karşılığı olarak görüldüğünü söylemek mümkündür. Evlilikten sonra mesleğini icra etmeye devam edeceğini de belirten kadın akın, ayıs yarışmalarına gittiğinde kocasının evde oturup çocuklara bakması gerektiğini de ifade ettikten sonra sözlerine şu şekilde devam etmiştir:

Biraq bəri osıdan qaşıp jür göy / Ama herkes bunlardan kaçıyor ya
Tıyip alar edim göy magan dese / Yoksa ben çoktan evlenirdim
Men de sonşa aqımaq qız emespin / Ben de o kadar ahmak bir kız değilim
Mümkindik berem könil qalam dese. / Şans veririm gönül kalırım dese.
Bir Qazaqtın jigiti qolın sozıp / Bir Kazak delikanlı elini uzatıp
Qaşpaymın göy bağımdı jağam dese. / Kaçmam seni mutlu ederim dese.
Qız edim ay aymalap kün qaqtagan / Kızım ben ayın okşayıp güneşin yaktığı,
Jağıma kelgen jaydı jurlap qalam / Ağzıma gelenleri şiire dökerim,
Biz Qazaq öte qaysar halıq edik / Biz Kazaklar çok cesur halkız
Ar menen namısın eş ırlatpağan / Ar ile namusunu hiç kaybetmeyen.
Qazaq qızın Qıtaylar alıp jatır / Kazak kızlar Çinlilerle evleniyor
Sol jaylı jüregimmen sırdı aqtaram / Bu konuda yüreğimle sır aktarırım.
Nesi bar Qarajalğa kelin bolsam / Nesi kötü Karajal'a gelin olsam
Buyırsa jüregimmen şın maqtanam. / Nasip olursa tüm kalbimle övünürüm.
Öytkeni tarbiyeli aruv edim / Çünkü terbiyeli bir güzelim
Namısının tunıgın bılgatpağan. / Namusunun saflığını kirlletmeyen.
Mın Qıtayın tatımas tırnağına / Bin Çinli etmez tırnağı kadar

Bir Qazaqtın jigiti qımbat mağan. / Bir Kazak delikanlısı değerli bana.

Bu mısralarda Aruna'nın rakibi Didar'ın onu halkın önünde utandırmaya çalışmasına karşılık, dürüstçe cevap verdiği, düşüncelerini ayrıntılı şekilde açıkladığı görülmektedir. Akabinde Aruna, Kazak kızları arasında Çinliyle evlenenlerin sayısının arttığı gerçeğinin altını çizerek Kazak kızlarının Kazak delikanlıları tercih etmesinin önemini vurgulamıştır.

Aruna aytar sözün tıymaydı göy / Aruna diyeceği sözü içinde tutmaz ya,
Quvanğannan ezuvın jıymaydı göy, / Sevincinden hep gülümser ya,
Üylensek dürkiretip toy jasaymız / Evlensek şanlı düğün yaparız,
Halıqqa ol mereke sıylaydı göy. / Halk için bu bayram olur ya.
Keletin qonaq sanı köp boladı / Gelecek misafir sayısı çok olur,
Altı Alaştın aqının jıynaydı göy / Kazak'ın tüm akınlarını toplar ya,
Jalgız ak toyhana bar eken mında / Sadece bir tane düğün evi varmış burada
Sol jağı sâl sâl meni qıynadı göy. / O yönü biraz beni üzüyor.
Törkinimmen keletin tört jüz quda / Ailemle gelecek olan dört yüz dünür
Qubay-av toyhanağa sıymaydı göy. / Eyvah, düğün evine sığmaz ya.
Onın da bir esebin tabu kerek / Onun da bir hesabını yapmak gerek
Aytevir qudalarğa jağu kerek / Sonuçta dünürlerin hoşuna gitmek gerek,
Halıqtın qazınası göy toy degeniñ / Halkın hazinesi ya düğün dediğin
Qız uzatıp köp kelin alu kerek. / Kız evlendirip çok gelin almak gerek,
Tezirek kirisinder şaruvağa / Çarçabuk girişin işlere
Şınımın bolsa mendey aru kerek / Gerçekten de benim gibi güzel lazımsa
Tilektes ağama bir ötiñiş bar / Tilektes ağabeyime bir ricam var
Qanattı qırandayın qağuv kerek. / Kanadı kartal gibi çırpamak gerek.
Ken qılıp Qarajaldın peyilindey / Geniş kılıp Karajal'ın gönlü gibi
Mın adamdıq toyhana salu kerek. / Bin kişilik düğün evi yapmak gerek.

Bu sözlerden sonra Aruna kendisini tren garında karşılayan rakibinin 90 kilometrelik kısa yoldan getirmeyip yolu çok uzattığından; bunu hangi amaçla yaptığını bilmediğinden ama Didar'ın bu davranışının kendisini bazı düşüncelere sevk ettiğinden söz eder. Akabinde sözü alan rakibi kısa yolun çok engebeli, kötü bir yol olduğunu, eğer 90 kilometrelik yoldan getirmiş

olsaydı rakibinin şu an sahnede 90 yaşındaki nine gibi görüneceğini dile getirir. Bundan sonra bir milyonluk başlık parasını biraz azaltmasını ister, geriye kalan tüm şartlarının kabul edildiğini söyler. Tam bu sırada sahneye Dulat çıkar ve Aruna'ya bir demet çiçek verir. Didar ise Dulat'ın başlık parasından korkmadığını, çünkü gerekirse Karajal halkının başlık parasını ödeyeceğini ifade eder. Akabinde Karajal'daki ısınma ve su sorunlarından söz ederek Aruna'nın gözünü korkutmaya çalışır ve bu sorunlarla baş etmenin yollarını mizahi bir üslupla anlatır. Daha sonra gelin olarak yerine getirmesi gereken görevleri sıralayıp "buraya gelin olmak kolay mı sanıyorsun, niye sırtıyorsun" deyip sözlerini bitirir. Didar'dan sonra sözü alan Aruna rakibine şu yanıtı verir:

...Kelin bolsam şımınen kerilmeymin / Gelin olsam gerçekten de kasılmam
Aq enemnin könilin tavıp körem / Ak kaynanamın gönlünü bulmayı denerim
Men de avıldın qızımın qarapayım / Ben de köy kızıyım sıradan
Kerek dese şöpti de şavıp berem. / Gerekirse ekini de biçirim.
Ogorodtı qolmen aq suvaramın / Bahçeyi elimle de sularım
Ağaş jarıp peşti de jagıp berem / Ağaç kesip ocağı da yakarım
Siyır değen söz emes aynalayın / İnek de bir şey mi yavrucağım
Akelsen tüyendi de savıp berem. / Getirsen deveyi bile sağarım.

Görüldüğü üzere burada Aruna başarılı bir Kazak gelininin nasıl olması gerektiğini detaylı bir biçimde anlatmıştır. Ona göre kaynanayla anlaşabilmek, şikâyet etmeden ev işlerini yapmak, hamarat olmak iyi bir gelin olarak kabul edilmek için şarttır. Aruna rakibiyle atışmaya şu şekilde devam eder:

Dulat değen jigitin gülmen şıgar / Dulat adlı yiğidin gülle çıkar,
El sözine qulagin türgen şıgar / Halkın sözünü kulağına küpe etmiştir
Qol astında onşaqtı qız jürse de / İdaresinde onlarca kız olsa da
Qasınan tabılmıptı müldem sınar. / Yanından bir eş bulunmamış.
Otuzdan aşqanınşa üylenbese / Otuzu devirse de evlenmemişse
Bir balıq keletinin bilgen şıgar / Bir balığın geleceğini biliyordur belki
Onın atı, al menin ruvım Dulat / Onun adı, benimse uruğum Dulat
Osı menin bügingi jüldem şıgar. / Bu benim bugünkü ödülümdür belki.
Otuzga deyin üylenbese / Otuza dek evlenmemişse
Meni kütüp ömirin sürgen şıgar / Beni bekleyip hayatını sürdürdü belki

Lazzat URAKOVA YANÇ

Dulat degen jigiti Qarajaldın / Dulat adlı yiğidi Karajal'ın

Dulattın qızın izdep jürgen şıgar. / Dulat'ın kızını aramıştır belki.

Görüldüğü üzere burada Aruna kendisinin de Kazakların Büyük Cüzünün bünyesindeki Dulat boyundan olduğunu belirtmiştir. Sonra sözlerine şöyle devam etmiştir:

Jaratqan jetkizse eger oydağım / Yaratan verse eğer gönlüme göre

Bir şükirlik qıların toyғанım / Bir şükrederim doyduğuma

Tarihqa tunıp turgan meken goy bul / Tarih dolu bir mekân ya burası

Eşkim qarşı şıqpaydı baylavım. / Kimse karşı çıkmayacaktır kararım.

Bayağıdan azattıq Qazaqtıqtın / Ta eskiden özgür Kazaklık'ın

Jalavı tigildi goy jaylavına / Bayrağı dikildi ya yaylama

Aqın da bar, bul jaqta batır da bar / Akın da var burada, kahraman da var

Eşbiri daq túsirmegen aybarına. / Hiç kimse leke sürmemiş saygınlığına.

Senin topıragındı basıp jürgen / Senin toprağını basıp gezen

Adam tügil qızıgam qoylarına / İnsan bir yana, imrenirim koyunlarına

Aqındardın qabıl al arnav jırın / Akınlığın kabul al ithaf şiirini

Quttı bolsın dep keldim toylarına / Kutlu olsun diye geldim toyunuza.

Örkendep öseberşi Qarajalım / Gelişip büyüsün Karajal'ım

Qazına, qut darıgan qoynavına. / Hazine ve kut dolu vadisinde.

Qarajalda endi bir üyim bolar / Karajal'da artık bir evim olur

Osı sözim aytısqa tüyin bolar / Bu sözüm aytısa sonuç olur

Biz aytıştı osimen toqtatpaymız / Biz aytısı bununla bitirmiyoruz

Satpayev'ta erten bir jiyin bolar... / Satpayev'de yarın bir toplantı olur...

Burada Aruna bu yöreye gelin olmayı kabul ederek doğru bir karar vermiş olacağını dile getirdikten sonra ertesi günkü aytısta rakibinin de jürilerden biri olacağını hatırlar ve söz sırasını rakibine verir.

Didar, rakibine ve “müstakbel damada” dua edip “deve sağarım” sözlerini duyan Aktavlı delikanlıların Aruna'yı kaçırmaması için damadı uyardıktan sonra memleketlisi olan jüri üyelerine kendisine verdiği puan kadar rakibine de vermesini söyleme nezaketinde bulunarak aytısı tamamlamıştır. Jüri üyeleri aytısın sonunda her iki akına 50'şer puan vermiştir.

Bu aytısın yine Karagandı bölgesinin Karajal şehrinde 30 Kasım 2018 tarihinde yapılan 2. bölümünde Aruna Kerimbek, Ömirjan Köpbosın ile karşı karşıya gelmiştir. Aytısı Ömirjan seyircileri ve rakibini selamlayarak, rakibinin Karajal'a gelin olmayı seçtiğini hatırlatarak başlatmıştır (<https://www.youtube.com/watch?v=IsF4Fz2kNUE>). Ömirjan'dan sonra sözü alan Aruna, kendisine “gelin” diye saygı duyan herkese teşekkür etmiş ve:

...kelindi jarga iterip jiber mender / ...gelini uçurumdan aşağı atmayın

Jüldege jartı qadam qalğan jerde / Ödüle yarım adım kalmışken

sözleriyle kendisini ödüksüz bırakmamaları için yetkilileri uyarmıştır. Bu sözlerden sonra halk alkışlayarak ve nidalar atarak Aruna'ya desteğini bildirmiştir. Akabinde Aruna “gelin” konusunu devam ettirerek birtakım endişelerini şu şekilde dile getirmiştir:

...Agayın, biraq jana şoşıp kettim / Kardeşler az önce ben ürktüm

Dulat şıgıp kelgende domalanıp / Dulat çıkıp geldiğinde yuvarlanıp

Küyevim sonday semiz bolıp jatsa / Kocam bu kadar şişman olursa

Negizi magan bolad obal anıq. / Aslında bana yazık olur.

Sondıqtan semizdikti aqtamanız / Bu yüzden şişmanlığı aklamayın

Artıq salmaq değendi jaqtamanız / Fazla kiloyu savunmayın

Sen semiz qara buqa al men laqpın / Sen şişman kara boğa, bense yavru keçiyim

Juppız dep jurtqa qalay maqtanamız. / Eşiz diye el âleme nasıl söyleriz.

Men özüm anıq kişkentay qız bolgannan son / Ben kendim ufak zayıf kız olunca

Biz semiz jigitterden saqtanamız / Biz şişman yiğitlerden uzak dururuz

Säl säl arıqtamasan ekevmiz / Biraz zayıflamasan ikimiz

Maşa medved sekildi bop qalamız. / Maşa ile ayı gibi oluruz.

Görüldüğü üzere burada Aruna evlenmeyi kabul ettiği Dulat'ın kilolu olmasından ötürü duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. Bu sözlerden sonra evlenip aile kurma niyetinin olduğunu ama kesinlikle kendisini “kolay lokma” olmadığını şu sözlerle izah etmiştir:

...biraq onay olja dep oylamandar, / Fakat kolay lokma diye düşünmeyin,

Qadirdi bilmegender ösip jatr. / Kıymet bilmeyenler çok fazla.

Qızıl diplom alğanmın oqu bitip. / Üstün başarı diploması aldım okulu bitirip.

Aruna maselesin şeşip jatr. / Aruna durumu açıklamakta.

Aytısta da ap jürmin talay jülde / Aytısta da aldım birçok ödül

Ömir özi espegin esip jatr. / Hayatın kendisi kürek çekiyor

Tezirek qalındıq qıp almasandar / Çarçabuk gelin edip almasanız

Qalın malım kün sanap ösip jatr... / Başlık param gün geçtikçe artıyor...

Rakibi Ömirjan, gelinleri olmayı kabul eden ancak şartlarını dile getirmeye devam eden Aruna'ya başlık parası için merak etmemesini, gereken miktarın verileceğini temin ettikten sonra Aruna'ya master ve doktora yapmanın, bunun için İngilizce öğrenmenin çok zaman aldığı, lisans diplomasının yeterli olduğunu, artık evlenmesinin doğru olacağını söyledikten sonra İngiliz dilini öğrenmek yerine kaynanasının dilini öğrenmesi gerektiğini dile getirir. Aruna rakibine cevaben şöyle der:

Ene dese jüregim dirildehydi, / Kaynana deyince kalbim titriyor,

Oylap ketsem janımdı tilimdeydi, / Düşünsem canımı parçalıyor,

Kelinder aqıldırağ bolsa birağ / Gelinler biraz akıllı olsa ama

Üyinde eşnärse de bülinbeydi... / Evinde hiçbir şey bozulmaz.

...Meniñ enem qanday jan eken av dep / Benim kaynanam nasıl bir insandır diye

Közime keyde türi elesteydi. / Gözümün önüne bazen yüzü geliyor.

...Aqlı bar adamlar negizinde / Aklı olan insanlar aslında

Muğalimmen eşqaşan egespeydi. / Öğretmenle hiçbir zaman inatlaşmaz.

Enemenen kelinder Zeremenen / Kaynanayla gelinler Zere ile

Uljanday sıylaspasa el öspeydi / Uljan gibi birbirine saygı duymadan halk büyümez

Qızdar tezirek turmışqa şıgu kerek / Kızlar bir an önce evlenmeli

Oqu dep sozilganmen o nesi meyli. / Okul diye uzatmaktansa boşuna

Eneñniñ mektebinen alğan bilim / Kaynananın mektebinden alınan ilim

Eşqanday univermen tenespeydi. / Hiçbir üniversiteyle kıyaslanamaz.

Görüldüğü üzere burada Aruna kendi geleceğini düşünürken sıkça kaynanasının nasıl bir insan olacağı, onunla anlaşmak için nasıl davranması gerektiği üzerinde fikirler yürüttüğünü beyan edip kaynanayla gelinin büyük Kazak akını Abay Kunanbayulu'nun annesi Uljan ile babaannesi Zere kadar iyi anlaşmasının milletin büyüyüp gelişmesi bakımından büyük önem taşıdığının altını çizmiştir. Akabinde sözlerine şu şekilde devam etmiştir:

...Magistrge ädeyi tapsırgam joq / Yüksek lisansa özellikle başvurmadım

Aytayın qızdar bolsa jüye tındar. / Anlatayım kızlar, varsa akıl dinleyecek

Oquv oqibergennen müyiz şıqpas / Sürekli okul okuyarak bir yere varılmaz
Jan edim ultım üşin küyetin däl. / Milletim için tam yanacak biriyim.
Diplom saniñ köbeytip ne qılamın / Diploma sayısını arttırıp ne yapayım
Meniñ de aqıl aytar üy otım bar. / Benim de akıl verecek ev ocağım var.
Qızdıñ bastı maqsatı ana bolu / Kızın başlıca amacı anne olmak
Alpıs eki tamırñdı iyetin dal. / Altmış iki damarını duygulandıran.
Süyetin jumıs emes men üşin / Sevecek iş değil benim için
Mañızdıraq men üşin süyetin jar. / Sevecek yâr daha önemli benim için.
Diplom saniñ köbeytpey turmıs qurıp / Diploma sayısını arttırmadan, aile kurup
Qazaq saniñ köbeytu niyetim bar. / Kazakların sayısını artırmak gibi var niyetim.

Burada Aruna genç kızlara aile kurup anne olmanın önemini vurgulamakta ve Kazak milletin sayısının ve geleceğinin kızların zamanında evlenip çocuk dünyaya getirmesine bağlı olduğunu izah etmeye çalışmaktadır.

Aruna Kerimbek, bir sonraki ayıtısını Karagandı bölgesinin Karajal şehrinde 1. 12. 2019 tarihinde “Geleceği Parlak Zengin Ülke” adlı Geleneksel Ulusal Akınlar Ayıtısı’nda yine Didar Kamiyev ile gerçekleşmiştir (<https://www.youtube.com/watch?v=XH7U9vjE1UI>). Bu ayıtis yarışmasında Didar, Karagandı şehrinin Şet ilçesini, Aruna Kerimbek ise Aktöbe şehrini temsilen atışmışlardır. Ayıtısı Karajal şehrinin tarihinden, yöneticilerinden övgüyle söz edip halkı selamlayarak Didar Kamiyev başlatmıştır. Selamlama faslından sonra Didar seyircilere bir yıl önce yine Karajal şehrinde yapılan ayıtis yarışmasına rakibi Aruna’nın Taraz’ı temsilen katıldığını, o ayıtista Dulat adlı delikanlıya varacağını söyleyip gerekirse soba yakıp ineği sağacağını söylediğini hatırlatır. Akabinde bu sözleri veren Aruna’nın 3 ay önce başkasıyla evlendiğini, Dulat adlı delikanlıyla seyircilere duyurup söz sırasını rakibi Aruna’ya verir. Aruna rakibine şu sözlerle cevap verir:

Armısın Qarajaldıq elim meniñ, / Merhaba Karajallı halkım benim,
Aqınñın unatpaytın köringeniñ. / Akının beğenmeyen önde geleni
Kelinimiz qayda dep izdegen soñ / Gelinimiz nerede diye arayınca
Kelip tur Arunaday kerimderiñ. / Geldi Aruna harikanız.
Bizge kelin bolmat dep renjimender, / Bize gelin olmadı diye alınmayın,
Eşqanday kinäm joq qoy meniñ de elim, / Hiç suçum yok benim de halkım,
Alam dese qalam dep aşiq ayttım, / Evlenirim derse kalırım diye açıkça dedim,

Lazzat URAKOVA YANÇ

Jaman üydin qızınday kerilmedim. / Kötü ailenin kızı gibi kasılmadım.
Dulat'tı üyden şıqpay on ay küttim, / Didar'ı evden çıkmadan on ay bekledim,
Qanşa jigıt kelse de berilmedim, / Ne kadar yiğıt gelse de yüz vermedim.
Qursın otırıp qalarımın dep bir küni / Allah korusun, evde kalırım, diye bir gün
Batıstıñ bir serisin tegim dedim. / Batının bir yiğidini eş seçtim.

Aruna'nın bu sözlerinden Dulat'la evlenmeme sebeplerini halka izah etmek ve onların gönlünü almak için Karajal şehrine özellikle geldiği anlaşılmaktadır. Son iki mısradaki rakibinin de dediği gibi Kazakistan'ın batısında yaşayan bir delikanlıyla evlendiğini doğrulayan kadın akın, sözlerine şöyle devam etmiştir:

Sizderde de kinä joq ağayındar / Sizde bir kusur yok kardeşlerim
Kelin bolsın dep qoldap erinbediñ, / Gelinimiz olsun diye desteklediniz üşenmediniz
Bügin de sizder üşin kelip turmın, / Bugün de sizler için geldim,
Aqtalsın mağan artqan senimderin. / Bana olan güveniniz sarsılmasın diye.
Qalğan iske töreşi öziñ elim / Geri kalanına hâkim sensin halkım
Men işimdeğini aytıp jeñildedim, / Ben içimdeğini anlatıp hafifledim,
Ne istesen de öziñ bil keldi aldına, / Ne yapsan da sen bilirsin geldi karşına
Bolam dep bolmay qalğan kelinderiñ. / Olurum deyip de olamayan gelinleriniz.

Burada verilen sözün önemi, sözünün arkasında durma arzusu, vefa borcu, halkın güvenini sarsmamanın bir akın için ne derece mühim olduğu gözler önüne serilmektedir. Aruna bu davranışıyla tüm Kazak gençlerine, kızlarına örnek teşkil etmektedir.

...Qarajal qaygırıptı, al Aqtöbe / Karajal üzüldü, Aktöbe ise
Quvandı “qatırdıq” dep “biz kelindi”. / Sevindi “alabildik” diye biz gelini.
Arqa batıs arası tım uzaq jol, / Arka ile batı arası uzak yol,
Eşqaşan qosılmastay iz körindi. / Hiç birleşmeyecek gibi izler göründü
Tört kün burın Şalqardan Aqtöbege / Dört gün önce Şalkar'dan Aktöbe'ye
Arqalap jolğa şıqtım jüz kelimdi. / Sırtlayıp yola çıktım yüz kilomu.
Aqtöbeden Astana jaqqa keldim, / Aktöbe'den Astana tarafına geldim,
Körermen taqpasın dep bizge mindi. / Seyirci bulmasın diye bizde kusur.

Odan soñ Qaragandı qaydasın dep / Ondan sonra Karagandı neredesin diye
Jolqa şıqtıq ertip ap qız kelimdi. / Yola çıktık takıp peşimize kız halimi.
Aytevir tün ortası Qarajalga / Neyse ki gece yarısı Karajal'a
Jettik av artqa tastap tüz jerimdi. / Ulaştık ya geride bırakıp düz ovamı.
Osınşa uzaq uvaqtı jürüp keldim / Bu kadar uzun vakit yolda geçirdim
Tüsindin jolın barın tizgenimdi. / Anladın yolun tamamını dizdiğimi
Sebebi men erekşe jaqsı körem / Çünkü ben özel olarak seviyorum
Aqkönil Qarajaldıq izgi elimdi. / Samimi Karajallı iyi halkımı.
Bari de sizder üşin, izgi el üşin, / Herşey sizin için, iyi kalpli halk için,
Tüsindin joldın barın tizgenimdi. / Anladın yolun tamamını geçtiğimi,
Bir emes bes peresadka jasap keldim, / Bir değil beş araç değiştirdim
Bir körüp ketuv üşin jüzderindi. / Bir defa görmek için yüzünüzü.

Görüldüğü üzere Aruna seyircilere olan insanlık vazifesini yerine getirmek ve onların karşısında kusurlu duruma düşmemek, Karajal halkına yalan söylemiş gibi olmamak için çok uzun yollar kat etmiştir. Akabinde durumu izah etmeye devam eden Aruna, geçen yılki aytıs yarışmasına Dulat'ın aslında kız arkadaşıyla birlikte geldiğini, rakibin yersiz şakası yüzünden iki gencin arasının bozulup evlenemediğini dile getirip bu konuya açıklık getirmesi için sözü rakibi Didar'a vermiştir. Didar, rakibi Aruna'nın aklanmak için bahaneler uydurduğunu, aslında Dulat'ın başka kız arkadaşının olmadığını, on ay boyunca kendisiyle bugün evlenebilmek için başlık parası biriktirdiğini söylemiştir. Aruna bu sözlere şu mizah dolu yanıtı vermiştir:

Sonda onıñ sezimi äli solmağan ba, / Yani onun duyguları daha solmamış mı,
Arunanın orını äli tolmağan ba, / Aruna'nın yeri daha dolmamış mı,
Adamdı jındı qılıp jiberdin goy, / İnsanı deli kıldın ya,
Ölenindi qubılıp soldan onğa. / Şiirini söyleyip soldan sağa,
Ananı üytti, mınanı büytti goy dep, / Onu şöyle, bunu böyle yaptı diye,
Özeğindi ökiniş torlagan ba, / Boğazımı pişmanlık sarmış mı,
Sonşa dayındalğanın qaytem endi, / O kadar hazırlığını ne yapayım artık
Qolına qusı qonbay sorlagan ba. / Eline kuşu konmayıp üzölmüş mü?
Özi de birtürlilev jigiti eken, / Kendisi de biraz tuhaf yiğiti imiş,
Altındı qadirlemey qolda barda, / Altına kıymet vermeyip elindeyken

Lazzat URAKOVA YANÇ

Bayağı zaman emes aynalayın / Eski çağda değiliz yavrucağım
Bolar ed bir habarın joldaganda. / Olurdu bir haber yolladığında
Dayındalıp jaturmın meni küt dep / Hazırlık yapıyorum bekle beni diye,
Hat jazuğa da uvaqıtı bolmagan ba? / Mektup yazmaya da mı vakti olmamış?
Aruna jar kıldı göy bağı bardı, / Aruna yâr kıldı ya talihi olanı,
Jüreginde imanmen arı bardı, / Yüreğinde arı ile imanı olanı
Qalın malı qımbat dep siltavratıp / Başlık parası çok diye bahane bulup
Üylenbey biyıl Dulat tağı qaldı. / Evlenmeden bu yıl Dulat yine kaldı.
Odan pısıq jigitter tez qiymıldap / Ondan çevik yiğitler çabuk davranıp
Qarmagınan balıqtı qağıp aldı, / Oltasından balığı çekip aldı,
Qulagıma sırğanı tağıp aldı, / Kulağıma küpeyi takıp aldı,
Sendey qızdan eştene ayamaym dep, / Senin gibi kızdan hiçbir şey esirgemem diye
Qaltasına milyondı salıp aldı, / Cebine milyonu koyup aldı,
Barlıq sän saltanatın kelistirip / Tüm güzellik ve saltanatı ayarlayıp
Batıstan Tarazıma barıp aldı. / Batıdan Taraz'ıma gelip aldı.
Qalın malı qımbat dep qiynalmay-aq, / Başlık paran çok diye kırvanmayıp
Bir ayda qalındıq qıp alıp aldı. / Bir ay içinde gelin edip aldı.

Görüldüğü üzere burada Aruna, Kazak halkının kız isteme esnasında uygulanan “sırğa saluv / küpe takma” geleneğine atıfta bulunmuştur. Kazakistan'da dünürler tarafından kulağına küpe takılan kız artık nişanlı sayılır. Kendi evlilik sürecini gururla anlatırken Aruna aynı zamanda geleneklere bağlılığını da gözler önüne sererek aynı davranışa genç kızları teşvik etmektedir.

Agayın Arunanı çoştanızdar, / Kardeşler, Aruna'yı destekleyin,
Eşqaşan jaman iske başpanızdar, / Hiçbir zaman kötülüğe yeltenmeyin,
Üylenbese menen emes ol jigittin / Evlenmediyse benim yüzümden değil o yiğidin
Özinen ekendigin rastanızdar. / Kendisinden kaynaklandığını doğrulayın.
...Didardı qalıqtagan qıran deyin, / Didar'a süzülen kartal diyeyim,
Aytatını termemen jur, än deyin, / Söylediği türkü ile, destan, şarkı diyeyim,

Dulat, Dulat, Dulat dep bastalğalı / Dulat, Dulat, Dulat diye başlayalı
Qaqıldap qoymay otqan uran deyin. / Vırlayıp duran nara diyeyim.
Endi özgerte almaymız eşteneni, / Artık değıştiremeyiz hiçbir şeyi,
Meyli bılıtır men oğan şığam deyin, / Tamam geçen yıl ben ona varırım dedim,
Bir qara şanıraqqa kelin boldım, / (Ama) Bir baba ocağına gelin oldum.
Men onun qasiyetin uğam deyin. / Ben onun kutsallığını anlıyorum.
Aytıstı atam, enem, küyevim köret, / Bu aytısı kaynatam, kaynanam, eşim seyredecek
Solarga jasalatın duğam beyim. / Onlara edecek duam hazır.
Sol kisiler jibermese kelmes edim, / Onlar göndermese gelmezdim,
Tüsinuvge kerek qoy buğan deyin. / Anlamak gerekirdi şu ana dek.
Joldasımnan uyat boldı aynalayın / Eşime karşı ayıp oldu yavrucağım
Dulatpen emes somen turam keyin, / Dulat'la değıl onunla yaşayacağım artık
Sondıqtan aytaberme qoyaqoyşı, / Bu yüzden tekrarlama bırak
Japjaqısı adam en goy buğan deyin, / İyi biriydin şimdiye dek
Zardabın sen emes men şegemin goy, / Zararını sen değıl ben görürüm,
Jibermey qoysa aytısqa budan keyin. / Göndermese aytısa bundan böyle.

Burada rakibinin ısrarla Dulat konusunu devam ettirmesinden rahatsız olan Aruna bunu halktan destek isteyerek dile getirmiştir. Kadın akının sözleri onun aile kavramına, eşi ve eşinin ailesine duyduğu hürmeti, gelin olarak ailesine karşı taşıdığı sorumluluk duygusunu gözler önüne sermektedir. Akabinde Aruna birçok aytısına konu olmak zorunda kalan Dulat'tan özür diler, bu kadar anlayışlı ve hoşgörülü olduğu için teşekkür ve dua eder:

Dulat da erekşe bir jüzgen ovsın, / Dulat da farklı düşünen insanlardan
Arunanı köp kütüp küz köripsin. / Aruna'yı çok bekleyip güzü getirmişsin.
Özinizge erekşe algıs aytam / Size özel olarak teşekkür ediyorum
Bul aytıs qızıq boldı siz kelip şın. / Bu aytıs ilginç oldu siz gelince sahiden.
Artıq avız söz aytsaq renjimeniz. / Biraz ileriye gittiysek affedin.
Aytısta ne desek de bizge eripsin, / Aytısta ne desek de bize uydun,
Jaurını qaqpıqtay ör tulğalı / Geniş omuzlu, mağrur
Babalarga layıqtı iz bolıpsın. / Atalara layık iz olmuşsun.

Lazzat URAKOVA YANÇ

Men sizge şın jürekten tilekşimin, / Ben sizin tüm kalbimle duacınızım.
Baqıtındı tapqaysın izdenip şın, / Kısmetini bulasın arayıp sahiden,
Aruvlardın işinde bul Dulatqa / Güzellerin içinde bu Dulat'a
Arunadan da asatın qız jolıqsın. / Aruna'yı gölgede bırakacak kız rastlasın.
Bu aytısı Aruna, rakibine ve seyircilere iyi dileklerini dile getirerek tamamlamıştır.

Oral şehrinde 16-17 Aralık 2019 tarihinde düzenlenen “Altın Dombıra” yarışmasında Aruna Kerimbek tecrübeli aytıs akımı Kanat Mırzahan'ın rakibi olarak sahneye çıkmıştır. Bu aytısı Oral yöresinin kahramanlarından, bilim insanlarından, iş insanlarından, olimpiyatlarda büyük başarılar elde eden sporcularından, Oral halkının cesaretinden övgüyle söz ederek ve halkı selamlayarak Kanat başlatmıştır (<https://www.youtube.com/watch?v=gNgKvJnt4jI>).

Aytısının giriş bölümünde Kanat ayrıca bütün genç kızların kendisiyle atıştıktan kısa bir süre sonra evlendiğini söyleyip buna örnekler verdikten sonra rakibi Aruna'nın da kendisiyle atıştıktan altı ay sonra Kazakistan'ın batısında bulunan Aktöbe şehrinde bir “jırşı” yani destan anlatıcısı ile evlendiğini, evli olmasına rağmen hâlâ aytıslara katılmaya izin verdiğine göre kocasının asaletinden şüphe duymanın yersiz olduğunu ifade eder. Akabinde gelin olarak görevlerini yerine getirmek yerine aytıs yarışmalarında gezen rakibini alaylı üslupla eleştirir. Kanat'tan sonra sözü alan Aruna, gelin olarak gittiği Kazakistan'ın batı bölgesinden övgüyle söz eder ve gelin olduktan sonra Oral şehrine ilk defa gittiği için salonu dolduran seyircilere bir hürmet göstergesi olarak eğilerek gelin selamı verir. Kazakistan'da gelinler bu selamlamayı eşî tarafından büyüklere, onların “Baqıttı bol! / Mutlu ol!”, “Köp Jasa! / Çok Yaşa!”, “Ul Tap! / Oğlan doğur!” gibi hayır dualarını alabilmek amacıyla yaparlar. Bu geleneğe Kazaklarda “sälem saluv” denir. Akabinde Aruna sözlerine şu şekilde devam eder:

Enene şay quygızıp ketipsin dep / Kaynana çay doldurtup gitmişsin diye
Kanatjan jas kelinge kinä artpa köp / Kanatcan genç geline suç yükleme çok
Bir üy emes bir eldiñ namısı bul / Bir evin değil bir halkın namusu bu
Aytpeşe şıqpaymın men jiraqqa köp / Yoksa çıkmam ben uzağa çok
Qaynatam bata berip şıgarıp saldı / Kaynatam dua edip uğurladı
Jetkeysin aq kelinim muratqa dep. / Ulaşasın ak gelinim muradına diye
Biz birdene qılargımız qalasıñ göy / Biz hallederiz ama sen ayıp edersin
Qalın eldi küttirsen uyatqa dep / Kalabalık halkı bekletirsen diye.
Enem meni jiberdi özi arnay / Kaynanam beni gönderdi kendisi bizzat

Qarsı kelgen aqındı şıdatpa dep / Rakip akını alt et diye.

Qayın jurtqa qızmetin osı bolsın / Kayın yurduna hizmetin bu olsun

Aqtöbenin aq tuvin qulatpa dep. / Aktöbe'nin ak bayrağını düşürme diye.

Bu mısralarda da aile içindeki karşılıklı saygıya şahit olunmaktadır. Görüldüğü üzere kaynanaya çay doldurtmak gelin için bir kusur ya da suç olarak algılanmaktadır. Aruna, kendisini Aktöbe şehri adına atışıp rakibini yenmesi için bizzat kaynatasıyla kaynanasının gönderdiklerini gururla dile getirmiştir. Buradan ayıtis akınlarının yarışmalarda doğduğu, yaşadığı ya da gelin gittiği şehirleri temsilen atıştığı anlaşılmaktadır. Akabinde Aruna kadınların evlendikten sonra da sanatlarını icra etmeye devam etmelerinin özgürlük ve bağımsızlık sayesinde mümkün hâle geldiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

Munun barı arqası azattıqtın / Bunun hepsi sayesinde özgürlüğün

Qızdarın güldey bolıp jaynap jürse / Kızlarınız çiçek gibi parlasa

Qamalıp torda otırmay bulbuldarın / Kapanıp kafeste oturmayıp bülbüllerin

Sahnada sandugaştay sayrap jürse. / Sahnede bülbül gibi ötse.

Bu sözlerinin ardından Aruna, rakibinin hem ayıtis akını, hem karateci, hem özel girişimci, hem psikolog olduğundan söz edip beş parmağında beş marifetin olduğunu belirttikten sonra az önce rakibinin bekâr kızların kısmetini açmak gibi yeni bir marifetini öğrendiğini, hicivli bir biçimde dile getirir ve ona psikolog yönünü de kullanarak bu işini online olarak yürütüp kısa sürede sayılı zenginler arasına katılabileceğini söyler. Söz sırası kendisine geçen Kanat, İkinci Dünya Savaşında kahramanlıklarıyla tanınmış olan batı Kazakistan'ın Aliya, Manşuk gibi kızlarından söz edip bu bölgeye gelin olan rakibinin de onlar gibi olması gerektiğini söyledikten sonra gelinlerin çay doldurması beklenirken bu gelinin sahne çayına meraklı olduğunu, seyircileri eğilerek selam vermesinin iyi bir şey olsa da baş köşede oturuyor olmasının (Kazaklarda gelinler baş köşede oturmaz. Aruna ise sahnede atıştığı için sahnenin baş köşesinde oturuyor) hoş bir durum olmadığını alaylı bir üslupla dile getirir. Aruna'nın "online iş yap" önerisine cevaben her işte ataları örnek almak gerektiğini, bilge ve deha atalarımızın üç Kazak Cüzünün önde gelenlerini "obal boladı / günah olur", "uyat boladı / ayıp olur", "savap boladı / sevap olur" şeklinde sadece üç sözle terbiye ettiğini ama şimdiki psikologlardan çok daha başarılı olduğunu söyler. Ayrıca genç kızların eş aramasının Kazak geleneğine uygun olmadığını altını çizerek televizyonda yayınlanmakta olan evlenme programının kapatılması gerektiğini dile getirir. Daha sonra rakibi Aruna'nın Aktöbe şehrinin Şalkar gibi ufak ilçesinde yaşadığına değindikten sonra Oral halkının misafirperverliğinden, gelen akınlar için düzenlenen etkinliklerden övgüyle söz edip bu etkinlikler sırasında rakibinin evlendikten sonra satranç, tenis gibi iki kişiyle oynanan sporlarda daha başarılı olduğunu fark ettiğini mizahlı bir şekilde söyler. Kanat'ın bu sözlerine karşılık Aruna

Oy qazır biz ondaydı qatıramız, / Oh artık biz onları çok iyi yapıyoruz,

Lazzat URAKOVA YANÇ

Senbeseniz tağı da baqılanız / İnanmıyorsanız izleyin
Aytış da eki adamnın ayqaşı goy / Aytıs da iki kişinin çekişmesi ya
Bayqamay jenip ketsem şoşımanız. / Tesadüfen yenersen şaşırmayın.

dedikten sonra kendisinin ufak bir ilçede yaşıyor olmasını alaylı bir biçimde dile getiren raki-
bine şöyle der:

Şalqar'da turatugın Aruna dep / Şalkar'da yaşıyor Aruna diye
Meniñ jeke ömirimdi taldadın mıñ / Benim özel hayatımı analiz ettin bin defa
İya, ras, Almatımen Astana emes / Evet, haklısın, Almatı ile Astana değil
Mäni bar qara şanıraqta qalğanımnıñ / Anlamı var baba ocağında kalmamın.
Jaman bola qoymaspın şayın quyıp / Kötü biri olmam çayını doldurup
Batasın alsam kempir şaldarımñ. / Hayır duasını alsam nine ile dedelerin.
Adal jar, sıylı kelin bolsam boldı / İyi yâr, itibarlı gelin olsam tamam
Qolğanatı bolıp mäñgi qorğanımnıñ / Yardımcısı olup daima kale evimin.
Allam ana baqıtın nasip etse / Allah'ım anneliği nasip etse
Eñ ülkeni osı göy armanımñ / En büyüğü bu ya hayallerimin
Men üşin Almatımen Astana emes / Benim için Almatı ile Astana değil
Baqıt degen janında jan jarımñ. / Mutluluk dediğin yanında can yârimin.

Görüldüğü üzere burada Aruna hayattaki önceliklerini sıralamıştır. Baba ocağı, büyüklere hizmet, hayır dua, itibarlı gelin olmak, annelik ve aile birliğini korumak Aruna için Astana veya Almatı gibi büyük şehirlerde yaşamaktan çok daha önemlidir. Rakibine bu yanıtı verirken Aruna'nın genç kızlara, gelinlere öğüt verdiği, yol gösterdiği aşikârdır. Bununla da kalmayıp Aruna köyde yaşamının artılarını ekonomik koşullara da değinerek şu şekilde anlatmaya devam etmiştir:

...Avıl degen rahat qoy tüsingenge / Köy dediğin rahat ya anlayana
Nağız baqıt dep onı şamalaymın / Asıl mutluluk bu diye düşünüyorum.
Ay sayın kvartira tölemeymin / Her ay kira ödemiyorum,
Qaltasın ata anamnın tonamaymın / Cüzdanını anne babamın boşaltmıyorum
Bankti jagalamay kredit dep / Banka banka dolaşmıyorum kredi diye,
Toy dep tугan tuvıstı jagalaymın / Düğüne katılıp akrabaları dolaşyorum.

Probkada turmaymın eki sagat / Trafikte beklemiyorum iki saat
Avıl işin jayav-aq aralaymın. / Köyün içini yaya olarak dolaşıyorum.
Bolaşagın oylasam urpagımının / Geleceğini düşündüğümde çocuklarımın
Qalada bir minut da qalamaymın / Şehirde bir dakika bile kalamıyorum,
Avıldın şanına avnap össe bala / Köyün toprağında yuvarlanıp büyüse çocuk
Nagız batır boladı dep jobalaymın / Gerçek yiğit olur diye düşünüyorum.
Sondıqtan da tandadım men avıldı, / Bu yüzden seçtim ben köyü
Ökinip ogan artqa qaramaymın / Pişman olup da arkama bakmam
Balamın qalada tört qabırgaga / Çocuğumun dört duvar arasında
Qamalıp öskendigin qalamaymın. / Kapanıp büyümesini istemem.

Aruna'dan sonra sözü alan Kanat, rakibine “Altın Dombıra” ödülünün peşinde koşmak-tansa çok sayıda çocuk sahibi olup altın madalya almayı (Kazakistan'da çok çocuklu anneler altın madalyayla ödüllendirilir) diler. Aruna ise rakibine şu yanıtı vererek aytısı bitirir:

...Osı aytısqa qatısqa jıyırma aqın / Bu aytısa katılan yirmi akın
Osı altın dombırağa talaspay ma / Bu altın dombıra için çekişmiyor mu?
Sondıqtan men de ogan ümitkermin / Bu yüzden ben de ondan ümitliyim
Alıp jatsam şabıtıma jol aşpay ma / Kazanırsam ilhamıma ilham katmaz mı?
Buyırsa altın qursaqtı ana bolsam / Nasip olup anne olsam
Qudaydın özi magan qaraspay ma / Allah bana yardım etmez mi?
Altın dombıramenen aldı aytıp / Altın dombıra ile ninni söyleyip
Beşik terbeb otırsam jaraspay ma. / Beşik sallayıp otursam yakışmaz mı?

Görüldüğü üzere Aruna mücadeleden vazgeçmeyi asla kabul etmemiş, hatta “Altın Dom-bıra” ödülünü de çok istediği “annelik” hayaline kavuşunca bebeğine ninni söylemek için iste-diğine dair çok yerinde bir cevapla aytısı tamamlamıştır.

Aruna Kerimbek bir sonraki aytısını 2021 yılında Nevruz Bayramı vesilesiyle düzenlenen etkinlikte, genç başarılı akınlardan biri olan Aybek Jeniskazin ile yapmıştır. Bu aytısı (https://www.youtube.com/watch?v=Or6OPmbH_Ic) ilk olarak başlatan Aybek, kendisini tanıttıktan sonra seyircileri ve rakibini selamlamış, yarışmaya katılan tek kadın akın olan ve etkinliğe bebeğiyle birlikte gelen Aruna'ya rakip olarak çıktığı için kendisini şanslı hissettiğini belirtmiştir.

Lazzat URAKOVA YANÇ

Aybek'ten sonra sözü alan Aruna, rakibinin bu sözlerine karşılık şunları söylemiştir:
...Aybek-av balam tügil enem keldi, /Hey Aybek, çocuğum bir yana kaynanam bile geldi,
Tavsılıp qalmasa eken endi amalın / Tükenmeseydi keşke şimdi çaren
Sen aytısıp jatqanda jılamasın / Sen atışırken ağlamasın
Dedi mamam Şımkentke men baramın / Dedi annem Şımkent'e ben de geliyorum.
Erinbey nemere üşin erip keldi, / Üşenmeyip torun için o da geldi,
Jagdayın jasaymın dep sol balanın / Rahatını sağlarıım diye çocuğun
Birev emes üşev bop kelsek munda / Bir değil üç kişi olarak geldiysek buraya
Bizdegi sıylastıqtı kör qaragım, / Bizdeki karşılıklı saygıyı gör gözbebeğim..
Enesimen aytısıp jürgender köp / Kaynanasıyla atışanların sayısı çok
Aytısqa birge kelgen men ganamın. / Atışmaya birlikte gelen sadece benim.

Burada Aruna'nın kaynanasına çok saygılı olduğu için kaynanasının da ona sevgiyle yaklaştığını, sahneye çıktığında bebeğe bakmak üzere o kadar uzun yolu kat edip birlikte geldiğini övgüyle dile getirdiğine şahit olmaktadır. Aruna, kaynanası ile arasında problem olanlara da bu sözleriyle gönderme yapmakta ve bunun faydasının olmadığını ama kendisi gibi saygılı davranmanın karşılıklı anlayış getirdiğini ima etmektedir.

Aybek ise rakibinin geline özgü görevlerini yapmak yerine aytıs yarışmalarında gezdiğini, üstelik kaynanasını da yanına getirdiğini alaylı bir üslupla dile getirip kaynatasının ve kocasının işlerinin zor olduğunu ima etmeye çalışmıştır. Aruna buna cevaben kaynatası hakkında şunları söylemiştir:

...Ol kisinin özi de önerli jan, / Onun kendisi de sanatçı
Eziler an salganda et jüregın / Sızlar o şarkı söylediğinde kalbin.
Öz ulnın basına şay qaynatar / Kendi oğlunun başına çay kaynatacak kadar
Tentek emes qaynatam tekti menin / Yaramaz değil kaynatam benim soyludur.
Halıqtın batasımen kögeresın / Halkın hayır duasıyla büyürsün
Alğın dep aytadı ılgı köp tilegin / Alın der her zaman halkın duasını
Sahnaniñ törinde otsam qaynatamniñ / Sahnede otursam bu kayın babamın
Töl önerge qurmeti dep bilemin. / Ezeli sanata saygısındandır.

Burada da Aruna'nın kayın babası hakkında söylediklerinden onun ne kadar saygılı, vefalı, eşinin ailesini de kendi aile gibi kabul edecek kadar iyi niyetli olduğunu görmekteyiz. Rakibinin şimdiki genç kızların çocuk doğurmak istemediğini söyleyip zamanla çocuk sahibi olmanın zor olacağına dair endişeli sözlerine cevaben Aruna şunları söylemiştir:

Sahnadan aytaqtamay iske kiris / Sahnede kışkırtmaktansa işe giriş
El üşin bolıp otsan şın jaralı / Ülke için gerçekten de üzülüyorsan
Üles qos, üylen, köbeyt Qazaq saniñ / Katkıda bulun, evlen, çoğalt Kazakların sayısını
Ömirin sonda gana nurlanadı, / Hayatın o zaman nurlanır.

Görüldüğü üzere burada da Aruna, Kazak nüfusunun artması için aile kurmanın önemini vurgulamıştır. Aybek söz sırası kendisine geçince gelecekte Aruna gibi akıllı, güzel, edepli, başarılı bir aytıs akını kızla evlenmek istediğini ama eşinin kendisini bırakıp kaynanasıyla birlikte aytıs peşinde gezmesinden korktuğunu şakacı bir üslupla söyler. Buna cevaben Aruna rakibine şöyle der:

...Däl sendey qız jolıqşın dep otırsın, / Tam senin gibi kız denk gelsin diyorsun,
Maqsat qoyğan ekensin aldına şın. / Amaç belirlemişsin gerçekten.
Mamandığın da sıylav kereksin göy / Mesleğine de saygı duymalısın ya
Aybekjan bir suluvdı jar qılğasın... / Aybekcan bir güzelle evlendiysen.
...Qayta sağan mendey qız jolıqpasın, / Aksine sana benim gibi kız denk gelmesin,
Baygustın sorlatarsın sorlı basın, / Zavallının mahvedersin talihsiz başını,
Önerli qız jolıqşa sağan mendey, / Sanatçı kız rastlarsa sana benim gibi
Jiyenqul, Toytandarday tor kurasın / Jiyenkul, Toytanlar gibi kafes kurarsın.
Sen mınanday türinmen Aybekjan-av, / Sen bu düşüncenle hey Aybekcan
Bulbuldı torğa qamap qor qılasın. / Bülbülü kafese kapatıp hor kılarısın.

Görüldüğü üzere Aruna burada eşlerin birbirinin mesleğine saygı duyması gerektiğini ifade etmiştir. Aruna'nın bu sözlerine karşılık rakibi Aybek, bülbülünü asla kafese kapatmayacağını aksine hep onu koruyacağını söyleyerek aytısı bitirmiştir.

4. Sonuç

Tarihin yanı sıra dil, kültür ve gelenek taşıyıcısı olan aytıs geleneği, aynı zamanda bir eğitim aracıdır. Toplum tarafından kutsal kabul edilen akınlar omuzlarına halk tarafından yüklenen bu ağır sorumluluğun farkında olup onların güvenini sarsmamaya, boşa çıkarmamaya özen göstermektedir. Aruna da, sanatına saygı duyan ve kendisine yardımcı olan ailesinin

değerini bilmekte ve kendi olumlu tecrübelerini halkla paylaşarak, hem genç kızların hem de ailenin büyüklerinin nasıl davranması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bir başka deyişle Aruna aytıslarında gelin olacıklara ve gelinlere geleneklere bağlı olmayı, millî kültürü sevmeyi, zamanında aile kurmayı, büyüklerine saygılı olmayı, hizmet etmekten kaçınmamayı, nazik olmayı, yapmak istediklerini zorla değil, ikna ederek gerçekleştirmeyi, sözünde durmayı, güzel karakterli evlatlar yetiştirmeyi tavsiye etmektedir.

Kaynaklar

1. Yıldız, N. (2021). Türk Dünyası Fıkralarında “Gelin” Olmak. Millî Folklor, 2021, Yıl 33, Cilt 17, Sayı 130, 70-83.
2. <https://www.youtube.com/watch?v=Js0e19ovWgQ> (08.12.2018)
3. <https://www.youtube.com/watch?v=IsF4Fz2kNUE> (09.12.2018)
4. <https://www.youtube.com/watch?v=XH7U9vjE1UI> (21.03.2020)
5. <https://www.youtube.com/watch?v=gNgKvJnt4jI> (02.02.2021)
6. https://www.youtube.com/watch?v=Or6OPmbH_Ic (10.04.2021)

Extended Summary

Kazakh aityses / poetic duelling, have been the steady language, culture and tradition carriers of the Kazakh people since ancient times. Akıns / turkish popular poet singer, who are highly respected by the society, consciously made an effort not to lose this feature of aitys, and they made their production by taking into account the natural qualities of this unique species. Today, there are a number of improvised poetic masters of aitys, who hold fast to the tradition of aitys, which is invaluable for the nation, and express the feelings and thoughts, foresight, concerns and warnings of the people about the present and future of the people. In addition to the male aitys raids, such as Muhtar Niyazov, Aybek Kaliyev, Erkebulan Kaynazarov, Tölegen Jamanov, Bekaris Shoybekov, who are actively performing their aitys today there are female aitys raids that are of great importance in maintaining the male-female aitys that have been especially expected by the audience since ancient times. Aynur Tursinbayeva, Jansaya Musina, Sara Toktamisova, Asem Erjekızı are among the famous women's akıns, who are the leading experienced aitys art of today, making a huge contribution to the preservation of Kazakh national traditions and the adherence to the language and Kazakh culture of Kazakh youth. In addition to these influxes, nowadays Aruna Kerimbek, who has become the favorite of aitys lovers in terms of quick-wittedness, sharp intelligence, appropriate words, sharp-tongued language, and love for Kazakh national life culture, is currently the sought-after name of national

and international aitys races in Kazakhstan. Aruna, who brings up issues such as the upbringing of young girls, her morals, her place in society, wedding dress age, motherhood, family unity, plays a major role in keeping the traditional "Kazakh girl" characteristics of the young generation. As a matter of fact, when the aitys are examined chronologically, it is possible to observe Aruna's biography from her teenage years to her motherhood, and to witness the decisions she made in important moments of her life, her behaviors, and her relationships within the family.

It took place in Karajal city of Aitys Karagandı region, where Aruna Kerimbek took the stage as Didar Kamiyev's rival in the 1st part of the Traditional National Incursions Ayt called "Keleşegi Kemel Kendi Öлке" on 29 November 2018. In this aitys, Aruna explained in detail how a successful Kazakh bride should be. According to him, being able to get along with the mother-in-law, doing the housework without complaining, being industrious are essential for being accepted as a good bride. In listing the conditions that had to be met for his stay in Karajal, Aruna referred to the Kazakh tradition of "kiyit kiygizuv". According to this tradition, mothers-in-law and fathers-in-law of bride and groom give each other clothes, mostly fur, outerwear such as coats and precious jewelry. In addition, in this aitys, Aruna emphasized the importance of Kazakh girls choosing Kazakh boys when getting married.

In the second episode of this aitys, which was held in Karajal city of Karagandı region on 30 November 2018, Aruna Kerimbek faced Ömirjan Köpbosın. Aityısı Ömirjan started by greeting the audience and his opponent and reminding him that his opponent had chosen to be Karajal's bride. Aruna stated that while she was thinking about her future in response to her rival, she often thought about what her mother-in-law would be like and how she should behave in order to get along with her, and underlined that it is of great importance for the growth and development of the nation that the mother-in-law and the bride get along as well as Abay Kunanbayulı's mother Uljan and his grandmother Zere. On the other hand, Aruna emphasizes the importance of starting a family and being a mother to young girls and tries to explain that the number and future of the Kazakh nation depends on the girls getting married and giving birth to children.

The next year was held in Karajal city of Aruna Kerimbek Karagandı region on the 1st 12th of 2019, at the Traditional National Incursions Aytıs called "Keleşegi Kemel Kendi Öлке" with Didar Kamiyev. In this aitys, Aruna referred to the Kazakh people's tradition of "sırğa saluv / wearing earrings", which is practiced during the request for a girl. In Kazakhstan, the girl who was put on an earring by the in-laws is now considered engaged. While proudly describing her own marriage process, Aruna also demonstrates her commitment to traditions and encourages young girls to do the same.

Aruna Kerimbek took the stage as the rival of the experienced aitys akin Kanat Mırzahan in the "Golden Dombra" race held in the city of Oral on 16-17 December 2019. In this aitys, Aruna has listed her priorities in life. Father's hearth, service to elders, benevolence, being a

respected bride, motherhood and maintaining family unity are much more important for Aruna than living in big cities like Astana or Almaty. While giving this answer to his opponent, it is obvious that Aruna gives advice and guides to young girls and brides. Not only that, Aruna also explained the advantages of living in the village by referring to the economic conditions.

Aruna Kerimbek performed her next aitys with Aybek Jeniskazin, one of the young successful raiders, at the event held on the occasion of the Nowruz holiday in 2021. In this aitys, we witness that Aruna's mother-in-law approached her with love because she was very respectful to her mother-in-law. It is also seen that Aruna emphasized the importance of starting a family for the increase of the Kazakh population in this aitys.

In addition to Aitys tradition, which is a transmitter of language, culture and tradition as well as history, is also an educational tool. It has been clearly demonstrated that he is aware of this heavy responsibility placed on his shoulders by the people for the akins, which are considered sacred by the society, and how much he cares and strives not to undermine their trust. It is possible to say that Aruna Kerimbek, who connects every statement to the development of the nation, to the importance of the family that makes up the nation, to mutual respect within the family, to founding and multiplying a family, is also a volunteer exemplary educator, a patriotic trainer who shapes the society.